

آريائي

www.ariaye.com

what ariaye site is about

NEWS

REVIEWS

EVENTS

FEATURES

ديپلوماسي و استراتيژي نظامي افغانستان درسه دهه

استاد صباح

« رویداد ها و حوادث سياسي و نظامي افغانستان در دوره مداخله نظامي - شوروي و آمريکا »

(1)

دیپلماسی هنرمندانه کردن است. دیپلمات کسی است که بتواند منافع ملی کشورش را در شرایط مختلف از جمله جنگ، مرادفات اقتصادی، موضوعات فرهنگی، اختلافات منطقه‌ی و از طریق گفت‌وگو و مذاکره تامین کند. هر کشور و فرهنگی ممکن است نگاه ویژه‌ی به دیپلماسی و دیپلمات داشته باشد. مثلاً انگلیسی‌ها می‌گویند دیپلمات فرد صادقی است که برای منافع ملی کشورش دروغ می‌گوید. دیپلماسی یا روابط دیپلماتیک و ارتباط میان سیاستمداران و سران کشورهای جهان گفته می‌شود. به مقام‌های رسمی سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی یک کشور نزد کشورهای سازمان بین‌المللی پذیرنده دیپلمات می‌گویند. در فرهنگ روابط دیپلماتیک، عالی‌ترین مقام سیاسی در نزد کشور میزبان را سفیر می‌نامند.

ما به مسمومیت افکار، عادت کرده ایم
ما به حرف زشت در گفتار، عادت کرده ایم
این قطار مردها و آن جایگاهی خانم‌ها
ما به حایل بودن دیوار، عادت کرده ایم
می‌گذاریم آخر هر جمله بی‌معنی، چرا؟
چون به صحبت‌های معنادار، عادت کرده ایم
خط سرخ روی شعر و روی شاعر می‌کشیم
ما به بی‌انصافی خود کار، عادت کرده ایم
هر بلایی بر سر ما آمده دیروزی است!
ما به مجرم کردن بسیار، عادت کرده ایم
بی‌سواد، فقر فرهنگی، همه شد ریشه کن!
ما به نشر کاذب آمار، عادت کرده ایم
ما به صحبت کردن دارا توجه می‌کنیم
چون به آه و ناله نادر، عادت کرده ایم
در خبرها خواندیم که وحدت ملی شده
ما به دروغ‌گویی اخبار، عادت کرده ایم.

دیپلماسی، گرفته شده از دیپلمات، نماینده سیاسی کشوری در کشور دیگر در زبان است. گسترده‌ترین مفهوم دیپلماسی، روابط میان دولتهاست. برخی دیپلماسی را چکیده‌ای از توانایی ملی می‌دانند و برخی دیگر آنرا تنها برگرفته از توانایی ملی می‌دانند و برخی دیگر آن را تنها وسیله‌ی اعمال سیاست ملی می‌شمارند. در درک مورد آخری تفاوت میان سیاست خارجی به عنوان هدف و غرض و دیپلماسی به عنوان وسیله و روش گذاشته می‌شود. در مورد بکارگیری دیگر این واژه، که رایج‌تر است و مفهوم گسترده‌تری دارد، همه همدلند و آن اینکه دیپلماسی هم معنی مذاکره و گفت‌وگو است. از آنجا که هدف گفت‌وگو موافقت است و موافقت ناگزیر به معنای سازش است، دیپلماسی را می‌توان چنین تعریف کرد، فن سازش در سیاست میان دو ملت که جای به مخاطره انداختن منافع و امنیت ملی آن را افزون می‌کند. دیپلماسی به کار دستگاه اداره‌کننده روابط میان ملت‌ها و به ویژگی‌های شخصی کسانی که مأمور این روابطند نیز گفته می‌شود. یکی از موردهای مهم در تعریف دیپلماسی موضوع رابطه دیپلماسی و جنگ است. بنا به تعریف، دیپلماسی وسیله‌ی است که سیاست خارجی با استفاده از آن به جای جنگ، از راه توافق به هدف‌های خود می‌رسد و بر اساس این تعریف آغاز جنگ شکست، دیپلماسی است، اما گروهی دیگر بر این عقیده‌اند که دیپلماسی در دوران جنگ نیز می‌تواند ادامه داشته باشد. ولی به هر روی داشتن قدرت نظامی عاملی در دیپلماسی است.

دانشمند انگلیسی می‌گوید: در سال‌های پیش از جنگ بزرگ جهانی تمایلی در همه جا بویژه در آمریکا پیدا شده بود که بین دیپلماسی نو و دیپلماسی دیگری که قدیم نامیده‌اند تفاوتی قایل شوند. نظر مخالف ایشان آن است که تا موقع ریاست جمهوری ویلسن سیاست امری جابرا، زیان‌بخش و مکتوم بوده، ولی از سال نوزده هجده یکبار به صورت دموکراتیک و سودمند و آشکار در آمده است. این نظریه منجر به سوتفاهماتی شد تا جایکه مذاکرات سیاسی را در حیات ترقی دولت یک عامل طفیلی و خالی از اهمیت شمرده‌اند در صورتی که از ضروریات است.

از زمانی که زندگی اجتماعی انسان آغاز گشت، بین قبایل، و طوایف بر سر مرتع‌ها و محصول درختان جنگلی زد و خورد می‌شده است، تا پس از این که کم‌کم کار به جنگ‌های کوچک و محلی منجر می‌گشت و در نهایت رفته رفته دامنه این جنگ و ستیزها بزرگتر می‌شد. موضوع اختلاف‌ها بدست آوردن منافع و یا از بین بردن ضرر و زیان بوده

است. در پایان کشمکش ها و خونریزی ها سرانجام کار به صلح و آشتی می کشید برای انجام آن هم مذاکراتی لازم بوده که به وسیله نمایندگان طرفین صورت می گرفت.

در آن دوران به دلیل نبودن وسایل و امنیت، مسافرت به قدری دشوار بود و برای فرستادن نمایندگانی که سفیران صلح و یا جنگ و یا ریش سفیدی و میانجیگری بودند زمان درازی باید سپری می شد که همراه با دشواری هایی شگرف و غیر قابل پیشبینی بود، نمایندگان با عده زیادی به مسافرت می رفتند و به لشکرکشی شبیه تربود و رسیدن نماینده و یا نامه به مقصد برای بستن قرارداد چندین ماه و یا سال به درازا می کشیده است. اما با پیشرفت جامعه بشری و آسان شدن رفت و آمد، بطوریکه می توان در زمانی اندک از این سوی جهان به آن سوی دیگر رفت، و در تمام گفتمان ها شرکت جست، دیپلماسی صورتی نوین به خود گرفته است، و دارای اهمیت بسیاری گشته است.

دسپلین که لازمه ی هر دیپلماسی است مبتنی بر دواصل است، که پس از انقلاب فرانسه پذیرفته شد. این دواصل عبارت بودند از- وجود کشورهای مختلف مستقل - قبول اصل تساوی کشورها در صحنه بین المللی.

از سده ی هجده تا پیش از جنگ جهانی دوم، گفتمان روابط میان ملت ها در واقع عبارت بود از مجموعه نوشته های دیپلمات ها و نظامیان، توضیح و تفسیر حقوق اسیران جنگی و همچنین تجزیه و تحلیل قراردادهای، سازمان های میان ملت ها و وظایف وارگان آنها. دیپلماسی و توازن قوا نیز، بخش مهمی از گفتمان روابط میان ملت ها را به خود اختصاص داده بود. پیشرفت ناسیونالیسم، پیدایش ایدئولوژی ها و سیستم های سیاسی و اقتصادی متضاد و مختلف، استقلال کشورهای آسیایی، افریقایی و خاورمیانه، همچنین کوچک شدن دنیا به سبب پیشرفت وسایل ارتباطی، اختراع سلاح های اتمی، تعدد و تنوع سازمان های میان ملت ها و سرانجام توسعه ی جنگ سرد، مبنای پیشین روابط میان ملت ها را دگرگون ساخت و در مطالعه ی موضوعات نوین روابط میان ملت ها موجب به وجود آمدن روش تازه ای گردید. اما در تعریف جدید واژه دیپلماسی به معنی هدایت روابط بین افراد، گروه ها و ملت ها از جمله واژه های سیاسی مورد استفاده در عرصه مناسبات بین المللی است دیپلماسی (Diplomacy) در کاربرد رسمی خود عمدتاً به دیپلماسی بین المللی که هدایت روابط بین المللی از طریق دیدار و گفت و گوهای دیپلمات های رسمی است اشاره دارد.

در گذشته دیپلماسی بین کشورها بیشتر به موضوعاتی همچون روابط شخصی و خانوادگی پادشاهان دو کشور یا یکدیگر یا مسئله جنگ و صلح مربوط می شد، اما در شرایط کنونی جهان علاوه بر آنها موضوعاتی همچون روابط تجاری، مناسبات فرهنگی و علمی نیز در محور مباحثات دیپلماتیک بین کشورهای مختلف با یکدیگر و بین آنها با سازمانهای بین المللی قرار گرفته است. دیپلماسی در واقع مسوول سیاست خارجی در چارچوب دکترین سیاست خارجی هر کشور است. دکترین سیاست خارجی یک کشور که معمولاً یک بیان کلی از سیاست خارجی آن محسوب می شود توسط رئیس حکومت یا وزیر امور خارجه اعلام می شود. اهداف دکترین سیاست خارجی هر کشور ارانه اصول کلی برای هدایت سیاست خارجی و انجام دیپلماسی است. این اصول به رهبری سیاسی یک کشور اجازه می دهد تا با وضعیت های مختلف پیش آمده به طور مناسب برخورد نماید و رفتار کشور در برابر سایر کشورها را توضیح دهد.

اجرای دیپلماسی بر عهده گروهی که هیأت دیپلماتیک نامیده می شود قرار دارد. این گروه نماینده رسمی کشور فرستنده آنها نزد کشور پذیرنده و میزبان تلقی می شوند. وظیفه هیأت دیپلماتیک حفظ منافع دولت و مردم کشور فرستنده نزد دولت پذیرنده است. البته این امر در چارچوب مرزهای مجاز توسط حقوق بین الملل، انجام مذاکره با مقامات دولت طبق اصول مشخص شده توسط دولت فرستنده و از طریق سایر شیوه های قانونی که دولت پذیرنده آنها را به رسمیت شناخته صورت می گیرد. هیأت دیپلماتیک یک کشور نزد کشور دیگر تمامی فعالیت های خود را که برای تقویت روابط دوستانه بین دو کشور و نیز توسعه مناسبات سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و علمی بین آنها انجام می دهد به دولت متبوع خود گزارش می کند. ریاست هیأت دیپلماتیک یک کشور در کشور دیگر نیز بر عهده سفیر یا کنسول است.

یکی از نکات مهم در مناسبات دیپلماتیک بین کشورها با یکدیگر و یا بین آنها با سازمان های بین المللی به رسمیت شناخته شدن مصونیت دیپلماتیک برای سفیر و سایر اعضای کادر دیپلماتیک است. در این چارچوب دولت میزبان به سفیر یا کنسول به عنوان رئیس هیأت دیپلماتیک در یک کشور دیگر اجازه می دهد تا بخشی از خاک کشور او را که سفارتخانه یا کنسولگری نامیده می شود اداره کند. همچنین مکان، کارمندان و حتی خودروهای هیأت دیپلماتیک نیز در برابر بسیاری از قوانین کشور پذیرنده از مصونیت برخوردارند.

مصونیت دیپلماتیک یک نوع مصونیت قانونی است که کشورها به منظور تضمین انجام وظایف هیأت های دیپلماتیک بدون نگرانی از تحت تعقیب قرار گرفتن توسط کشور میزبان به آنها اعطا می کنند. اگرچه این نوع از مصونیت از سابقه دیرینه ی در حقوق بین المللی برخوردار است اما در سال ۱۹۶۱ با امضای کنوانسیون روابط دیپلماتیک وین به صورت اصول موضوعه حقوق بین الملل درآمده است. دیپلماسی را از مهم ترین ابزارهای تأمین منافع ملی و مناسبات استوار بر منافع همگانی کشورها قلمداد می کنند. در دنیای مدرن، دیپلماسی فعال می تواند کشورها را به هم پیوند بزند

ومنافع مشترک آنان را تعریف کند. دستیابی به ثبات و جایگاه خود در نظام بین المللی، از همه بیش‌تر به سیاست خارجی تعریف شده و دیپلماسی فعال نیاز دارد و الزاماً، باید چنین باشد.

افغانستان، به عنوان کشوری که می‌خواهد پس از سال‌ها، درد و رنج، به ثبات و آرامش برسد و از لحاظ اقتصادی در پی دست یافتن به بازارهای مهم منطقه و جهان است، نیازمندی بیش‌تر به چنین دیپلماسی دارد. به همین منظور، کابل، از نخستین روزهای استقرار اداره نو، مردم افغانستان «سیاست مناسبات دوستانه» را نسبت به هر شیوه دیگر ترجیح می‌دهند. تأمین مناسبیت گسترده با کشورهای خارج از منطقه و برقراری روابط وسیع با کشورهای همسایه و منطقه از بارزترین نقطه سیاست خارجی کشور به حساب می‌آیند؛ به گونه‌ی افغانستان که روزگاری محل برخورد منافع کشورهای دوریا نزدیک بود، امری روزی‌رو «اگر خارج‌بهاگذارند» تا به محور رقابت مثبت و منافع متقابل تبدیل شود. امضای پیمان‌های متعدد بلند مدت با کشورهای فرامنطقه برای تأمین روابط مستحکم و بستن قراردادهای همکاری با کشورهای همسایه و منطقه تلاش دیگری در همین راستا می‌باشد.

افغانستان با داشتن ساختارهای سیاسی و اجتماعی مغلق و پیچیده، یکی از قوی‌ترین منبع و مرکز استفاده از ابزار دیپلماسی عامه در بین کشورهای جهان به شماره می‌رود. اشخاص و نظامی‌های سیاسی نادر موقع استفاده از ابزار دیپلماسی عامه را در این کشور دریافت نموده‌اند، دلیل ناکامی نظام اسبق سیاسی در افغانستان موجودیت خلاءهای سیاسی در نظریات و دیدگاه‌های شان نسبت استفاده از ابزار دیپلماسی عامه عنوان گردیده است و آنها نتوانستند دیدگاه‌های خویش را بالای افراد ساکن در این مرزوبوم تحمیل نمایند، چون آن‌ها درک از خصوصیت جامعه افغانی را برسر نداشتند، اما کشورهای قدرتمند سیاسی جهان که تمویل کنندگان و سازنده آن‌ها بودند و به خصوص روابطه سیاسی با افغانستان سروکار دارند، این موضوع را خوب درک می‌نمایند که نتوانسته‌اند با استفاده از ابزار دیپلماسی عامه ساخته شده افکار و دیدگاه‌شان، تغییرات در ابزار دیپلماسی عامه افغانها وارد نمایند و در آینده هم هیچ گونه جای برای استفاده از ابزار دیپلماسی عامه خارجی وجود نخواهد داشت.

دیدگاه مردم افغانستان نسبت به استفاده از ابزار دیپلماسی عامه توأم با صداقت راستی می‌باشد که پایه‌های آن به واسطه بزرگ مردان تاریخ افغانستان، بنیانگذاری گردیده است و جای برای استفاده از فریب و چال و نیرنگ‌ها در استفاده از ابزار دیپلماسی عامه که سالیان متمادی از طرف نظامی‌های سیاسی و قدرتمند استفاده می‌شد، باقی نمی‌ماند.

هدف اساسی و نهایی سیاست خارجی کشورها را معمولاً اقتدار، سربلندی و عزت هر کشور و شهروندان آن تشکیل می‌دهد، برای نیل به این مهم دستگاه دیپلماسی بین المللی کشورها معمولاً سه اصل مهم و بنیادین عزت، عقلانیت و مصلحت را مد نظر دارند. زیرا در این صورت است که می‌توان روابط خارجی را سامان داده و به ثبات در مناسبات بین المللی و امنیت پایدار در داخل کشور دست یافت. حال پرسش اساسی این است که آیا دستگاه دیپلماسی خارجی افغانستان توانسته است در یک دهه گذشته به این اهداف مهم دست یابد؟ برآستی افغانستان تا چه میزان توانسته است به اعتلای جایگاه افغانستان، تأمین ثبات در کشور از طریق تحسین روابط و تعمیق پیوندها با همه کشورهای همسایه و پیرامونی؛ توسعه و تقویت همکاری‌ها با سازمان‌های سیاسی و اقتصادی منطقه‌ای مانند سازمان اگو، سارک، شانگهای، سازمان کنفرانس اسلامی و سازمانهای سیاسی اقتصادی و نظامی فرامنطقه‌ای مانند سازمان ملل متحد، جنبش عدم تعهد، پیمان ناتو، اتحادیه عربی، آفریقایی و اروپایی و ... کمک کند. پاسداری از مرزهای کشوری و وظیفه ملی است. تاریخ این ملت آکنده از صحنه‌های پر شور دفاع از تمامیت ارضی کشور است. در سال‌های گذشته نیز نسل ما شاهد صحنه‌های روشنی‌افروز دفاع از هویت، تمدن، فرهنگ خود و تمامیت ارضی کشور بوده است.

مسوولین دستگاه دیپلوماسی کشور از شاه امان الله خان تا اکنون

- محمود طرزی ۱۲۹۸-۱۳۰۱ وزیر امور خارجه سلطنت امان الله خان.
- محمد ولی خان دروازی ۱۳۰۱-۱۳۰۳ وزیر امور خارجه سلطنت امان الله خان.
- غلام صدیق خان چرخي ۱۳۰۳-۱۳۰۶ وزیر امور خارجه سلطنت امان الله خان.

- فیض محمد خان ذکریا ۱۳۰۸-۱۳۱۸ وزیر امور خارجه شاهي محمد نادر شاه و محمد ظاهر شاه.
- علی محمد خان ۱۳۳۱-۱۳۳۲ وزیر امور خارجه شاهي محمد ظاهر شاه.
- سلطان احمد خان ۱۳۳۱-۱۳۳۲ وزیر امور خارجه شاهي محمد ظاهر شاه.
- سردار محمد نعيم خان ۱۳۳۲-۱۳۳۴ وزیر امور خارجه و معاون صدر اعظم شاهي محمد ظاهر شاه.
- دوكتور محمد يوسف خان ۱۳۴۲-۱۳۴۴ وزیر امور خارجه و صدر اعظم شاهي محمد ظاهر شاه.
- نوراحمد اعتمادی ۱۳۴۴-۱۳۴۶ وزیر خارجه و (۱۳۴۶-۱۳۵۰) وزیر خارجه و صدراعظم محمد ظاهر شاه.
- محمد موسی شفيق ۱۳۵۰-۱۳۵۱ و ۱۳۵۱-۱۳۵۲ وزیر امور خارجه و صدر اعظم شاهي محمد ظاهر شاه.
- سردار محمد داوود خان ۱۳۵۲-۱۳۵۶ وزیر امور خارجه و رئيس جمهور - جمهوری افغانستان.
- وحید عبدالله ۱۳۵۶-۱۳۵۷ وزیر امور خارجه ریاست جمهوری سردار محمد داوود خان.
- حفیظ الله امین ۱۳۵۷-۱۳۵۸ وزیر امور خارجه و معاون صدر اعظم دوره نور محمد تره کی.
- دوكتور شاه ولی سنبله ۱۳۵۸-جدی ۱۳۵۸ وزیر امور خارجه دوره حفیظ الله امین.
- شاه محمد دوست ۱۳۵۹-۱۳۶۵ وزیر امور خارجه دوره ببرک کارمل.
- عبدالوکیل ۱۳۶۵-۱۳۷۱ وزیر امور خارجه دوره دوكتور نجیب الله.
- سید سلمان گیلانی ۱۳۷۱-۱۳۷۲ وزیر امور خارجه حکومت موقت صبغت الله مجددی.
- هدایت امین ارسال ۱۳۷۲-۱۳۷۳ وزیر امور خارجه حکومت تنظیمی برهان الدین ربانی.
- عبدالرحیم غفورزی ۱۳۷۵ وزیر امور خارجه حکومت تنظیمی برهان الدین ربانی .
- عبدالله عبدالله ۱۳۷۷-۱۳۸۵ وزیر امور خارجه اداره موقت، حکومت انتقالی حامد کرزی.
- رنگین داد فراسپنتا ۱۳ حمل ۱۳۸۵-۲۷ جدی ۱۳۸۸ وزیر امور خارجه دولت حامد کرزی.
- زلمی رسول دلو ۱۳۸۸-میزان ۱۳۹۲ وزیر امور خارجه دولت حامد کرزی.
- ضرار احمد عثمانی عقرب ۱۳۹۲- قوس ۱۳۹۳ وزیر امور خارجه دولت حامد کرزی.
- فعلاً صلاح الدین ربانی در اداره اشرف غني .

ادارات مربوط وزارت امور خارجه

- وزیر امور خارجه
- معین سیاسی
- معین اداری
- رئيس دفتر
- سخنگو و رئيس اطلاعات عامه
- تشریفات
- اول سیاسی
- دوم سیاسی
- سوم سیاسی
- چهارم سیاسی
- پنجم سیاسی
- ملل متحد و کنفرانس های بین المللی
- اداری
- منابع بشري
- ارتباطات و آرشیف
- امور قونسلې
- همکاری های اقتصادی
- حقوق و معاهدات
- حقوق بشرو امور بین المللی زنان
- امور فرهنگی
- مرکز مطالعات استراتیژیک
- انسنتیوت دیپلوماسی
- امور سرحدی و همکاری های امنیتی
- همکاری های منطقوی

امور پارلمانی

امور ولایت.

سفارتخانه های کشور در خارج

 اتریش

وین - سفارت

 بلژیک

بروکسل - سفارت -

 بلغارستان

صوفیه - سفارت

 جمهوری چک

پراگ - سفارت -

 فرانسه

پاریس - سفارت

 آلمان

برلین - سفارت

بن - کنسولگری -

 ایتالیا

رم - سفارت -

 هلند

لااهه - سفارت -

 ناروی

اسلو - سفارت

 لهستان

ورشو - سفارت -

 روسیه

مسکو - سفارت

 اسپانیا

مادرید - سفارت

 سوئیس

ژنو - کنسولگری

 اوکراین

کیف - سفارت

 بریتانیا

لندن - سفارت

آمریکای شمالی

سفارت در واشنگتن

 کانادا

اتاوا - سفارت

ونکوور - کنسولگری

تورنتو - کنسولگری -

 ایالات متحده آمریکا

واشنگتن - سفارت

لاس آنجلس - کنسولگری

نیویارک - کنسولگری

آفریقا

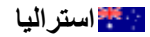
 مصر

قاهره - سفارت

لیبی

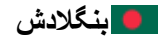
طرابلس - سفارت

استرالیا

کانببرا - سفارت

آسیا

بنگلادش

داکه - سفارت

چین

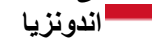
بیجینگ - سفارت

هند

دهلی - سفارت

مومبایی - کنسولگری

اندونزی

جاکارتا - سفارت

ایران

تهران - سفارت

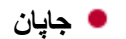
مشهد - کنسولگری

زاهدان - کنسولگری

عراق

بغداد - سفارت

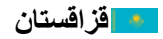
جاپان

توکیو - سفارت

کوریای جنوبی

سنول - سفارت

قزاقستان

آستانه - سفارت

کویت

کویت - سفارت

قرقیزستان

بیشکک - سفارت

مالزی

کولالامپور - سفارت

عمان

مسقط - سفارت

پاکستان

اسلام آباد - سفارت

کراچی - کنسولگری

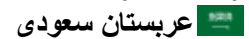
پیشاور - کنسولگری

کوئته - کنسولگری

قطر

دوحه - سفارت

عربستان سعودی

ریاض - سفارت

جده - کنسولگری

سوریه

دمشق - سفارت
 تاجیکستان
دوشنبه - سفارت
خاروغ - کنسولگری
 ترکیه
آنقره - سفارت
استانبول - کنسولگری
 ترکمنستان
عشق آباد - سفارت
 امارات متحده عربی
ابوظبی - سفارت
دوبی - کنسولگری
 ازبکستان
تاشکند - سفارت .

نمایندگی کشور در سازمان های بین المللی

بروکسل) نمایندگی دائم در اتحادیه اروپا
لاسه) نمایندگی دائم در سازمان مانع از به کارگیری جنگ افزارهای کیمیایی
ژنو) نمایندگی دائم در دفتر سازمان ملل
نیویورک) نمایندگی دائم در دفتر سازمان ملل
پاریس) نمایندگی در یونسکو.

درین پژوهش که در پی میاید ، می خوانیم :

- < افغانستان و اتحاد شوروی از مناسبات سیاسی تا مداخله نظامی
- < افغانستان و آمریکا از تعلقات سیاسی تا لشکرکشی نظامی
- < طالبان کیستند و چه کردند ???
- < دو حضور نظامی خارجی در دو مقطع تاریخی در افغانستان
- < اشتباهات نظامی آمریکا در افغانستان
- < موجودیت قوای خارجی و توانمندی قوای مسلح کشور
- < چرا افغانستان و پاکستان در تنش و تشج بوده اند؟؟؟
- < نقش قبایل در تنشهای افغانستان و پاکستان
- < چاشنیها و چالشهای مناسبات افغانستان و ایران
- < دستگاه دیپلوماسی و سیاست کادری در دو حاکمیت
- < عندالله ی عبدالله در مسند وزارت خارجه
- < رنگینی رنگین اسپنتا در دستگاه دیپلوماسی کشور
- < مقبول کاری ضرار احمد (مقبول) در وظیفه دیپلوماسی
- < سیاست خارجی فعلی از ائتلاف تا اختلاف
- < وزارت خارجه نیز سهم میراث و صلاح الدین ربانی در چوکی میراثی و باد آورده - و...